

Prof. dr Miodrag Zec
Prof. dr Boško Živković

TRANZICIJA
REALNOG I FINANSIJSKOG
SEKTORA

Beograd, 1997.

Izdavač

INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA, BEOGRAD

Beograd, Zmaj Jovina 12

Tel.: (011) 622-357, Faks: (011) 181-471

Za izdavača

Generalni direktor

Prof. dr Tomislav Popović

Recenzenti:

Prof. dr Tomislav Popović

Prof. dr Kosta Josifidis

Lektor

Jelka Lekić, dipl. fil.

Tehnički urednik

Ing. Borivoje Ušćumlić

Kompjuterska obrada:

Zorica Božić

Nikola Vujanić

Dizajn korica

Zorica Kijevčanin-Milošević

Štampa

“Prometej”, Beograd

ISBN 86-80315-38-9

SADRŽAJ

PREDGOVOR	xii
------------------------	------------

I DEO

VLASNIČKA TRANSFORMACIJA - NUŽNOST I MODALITETI

1. VLASNIŠTVO I EFIKASNOST	1
2. MODELI PRIVATIZACIJE	5
2.1. MODEL PRODAJE	6
2.1.1. Javna prodaja akcija.....	6
2.1.2. Prodaja sredstava preduzeća i iznajmljivanje preduzeća.....	7
2.1.3. Privatna prodaja akcija	8
2.1.4. Prodaja zaposlenima i menadžerima	8
2.2. BESPLATNA PODELA (POKLONI) STANOVNIŠTVU	10
2.2.1. Podela akcija zaposlenima.....	10
2.2.2. Podela akcija građanima (vaučeri)	11
2.3. PRENOS KAPITALA NA INSTITUCIONALNE INVESTITORE	14
2.4. DENACIONALIZACIJA	16

II DEO

PRIVATIZACIJA REALNOG SEKTORA

1. ANALIZA PROCESA PRIVATIZACIJE U ISTOČNOJ EVROPI	17
1.1. MAĐARSKA.....	17
1.2. NEMAČKA	20
1.3. ČEŠKA.....	22
1.4. RUSIJA	26
1.5. POLJSKA.....	30
1.6. RUMUNIJA	34
1.7. ZAKLJUČCI	35
2. ANALIZA PROCESA PRIVATIZACIJE U BIVŠIM JUGOSLOVENSKIM REPUBLIKAMA.....	39
2.1. SLOVENIJA	39

2.2. MAKEDONIJA.....	42
2.3. HRVATSKA	46
2.4. REPUBLIKA SRPSKA	50
2.4.1. Koncipiranje osnova novih vlasničkih odnosa u Republici Srpskoj.....	50
2.4.2. Zakon o privatizaciji preduzeća	52
2.5. ZAKLJUČCI	56
3. ANALIZA PROCESA PRIVATIZACIJE U JUGOSLAVIJI	59
3.1. PRIMENA SAVEZNOG ZAKONA O DRUŠTVENOM KAPITALU	59
3.2. CRNA GORA	61
3.2.1. Prva faza - Savezni Zakon	61
3.2.2. Druga faza - Zakon o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji	61
3.2.3. Treća faza - Zakon o privatizaciji privrede.....	65
3.2.4. Četvrta faza - Ubrzavanje privatizacije	66
3.3. SRBIJA	70
3.3.1. INSTITUCIONALNA PRIVATIZACIJA.....	71
3.3.1.1. PRVA FAZA - primena saveznog Zakona o društvenom kapitalu 1990-1991.	71
3.3.1.2. DRUGA FAZA - primena republičkog Zakona o uslovima i postupku transformacije društvene u druge oblike svojine 1991- 1994.	76
3.3.1.3. TREĆA FAZA - Revalorizacija i sumrak privatizacije 1994-1996.	82
3.3.1.4. ČETVRTA FAZA – Traganje za kompromisom - institucionalna alternativa	87
3.3.1.4.1. Četvrta faza - Federalni zakon	87
3.3.1.4.2. Četvrta faza - Republički Zakon o svojinskoj transformaciji - 1997.....	89
3.3.2. TRANZITORNE INSTITUCIJE	97
3.3.2.1. Fond za razvoj Republike Srbije.....	97
3.3.2.2. Agencija za procenu vrednosti društvenog kapitala.....	102
3.3.3. VANINSTITUCIONALNE ALTERNATIVE	107

3.3.4. REALNO STANJE PRIVREDE I MOGUĆI PROGRAM PRIVATIZACIJE.....	110
3.3.4.1. Realno stanje	110
3.3.4.2. Mogući program privatizacije.....	115

III DEO TRANZICIJA FINANSIJSKOG SEKTORA

1. OSNOVNI ELEMENTI I FAZE PROCESA TRANZICIJE.....	123
1.1. TERMINOLOGIJA: USAVRŠAVANJE STAROG ILI FORMIRANJE NOVOG SISTEMA	123
1.2. DEFINICIJA OSNOVNOG CILJA TRANZICIJE.....	124
1.3. OSNOVNI ELEMENTI PROCESA.....	126
1.4. FAZE PROCESA TRANZICIJE	127
1.4.1 Faza I: Interregnum	128
1.4.2. Faza II: stabilizacija	128
1.4.3. Faza III: restrukturiranje	130
1.4.4. Faza IV: ekspanzija	131
2. GLAVNI PROBLEMI UPRAVLJANJA TRANZICIJOM FINANSIJSKOG SEKTORA	133
2.1. ASINHRONIZACIJA DINAMIKE TRANZICIJE REALNOG I FINANSIJSKOG SEKTORA	135
2.2. INSTITUCIONALNI VAKUM	138
2.3. OBNAVLJANJE NENEPLATIVIH KREDITA.....	140
2.4. FINANSIJSKA REPRESIJA.....	143
3. OSNOVNI INSTRUMENTI I POLITIKE TRANZICIJE FINANSIJSKIH SISTEMA	145
3.1. REGULATORNA REFORMA.....	147
3.1.1. Regulacija kapitalne adekvatnosti	147
3.1.2. Procedura valorizacije aktive banaka.....	149
3.1.3. Uticaj regulatorne reforme na proces obnove bankarstva.....	150
3.2. POVEĆANJE KAPACITETA BANKARSKOG SEKTORA.....	153
3.3. SMANJIVANJE TROŠKOVA POSREDOVANJA.....	156

3.4. UKLANJANJE POREMEĆAJA U VALUTNOJ STRUKTURI BILANSA	158
3.5. OSNOVNI MODELI SANACIJE BANAKA	160
3.5.1. Decentralizovani pristup	160
3.5.2. Centralizovani pristup	163
3.5.3. Komparacija i preliminarna valorizacija	168
4. RAZVOJ FINANSIJSKIH TRŽIŠTA I ALTERNATIVNIH MEHANIZAMA FINANSIJSKOG POSREDOVANJA	171
4.1. DOMINANTNE OSOBINE TRŽIŠTA U NAPREDNIM ZEMLJAMA U TRANZICIJI	173
4.2. TIPOLOGIJA I OSNOVNE KARAKTERISTIKE NACIONALNIH TRŽIŠTA	176
4.2.1. Plitka tržišta	176
4.2.1.1. Mađarsko tržište	177
4.2.1.2. Poljsko tržište	178
4.2.1.3. Slovenačko tržište	181
4.2.2. Duboka tržišta	182
4.2.2.1. Češko tržište	183
4.2.2.2. Slovačko tržište	187
4.3. SADAŠNJI NIVO RAZVIJENOSTI I PERSPEKTIVE RASTA FINANSIJSKOG TRŽIŠTA U JUGOSLAVIJI	191
5. KARAKTERISTIČNA ISKUSTVA TRANZICIJE FINANSIJSKOG SISTEMA	193
5.1. TRŽIŠNI MODEL TRANZICIJE (SLUČAJ RUSIJE)	196
5.1.1. Deregulacija i ekspanzija privatnog bankarstva	196
5.1.2. Prudencione norme: indirektna sanacija bankarskog sistema bez državnih ulaganja	197
5.1.3. Redukcija rizika	198
5.1.4. Formiranje konkurentne tržišne strukture	200
5.1.5. Rentabilnost bankarskog sektora	201
5.1.6. Rizici destabilizacije	204
5.1.7. Preliminarna valorizacija	205
5.2. MODEL POSTUPNE PRIVATIZACIJE: ISKUSTVA CENTRALNOEVROPSKIH ZEMALJA	207
5.2.1. Zajedničke osobine modela	207

5.2.2. Iskustva Poljske.....	208
5.2.2.1. Struktura bankarskog sektora	208
5.2.2.2. Performanse poljskih banaka.....	210
5.2.3. Iskustvo Republike Češke	211
5.3.4. Iskustva Mađarske.....	213
5.3. MODEL KORPORATIVIZACIJE BANKARSKOG SISTEMA (SLUČAJ JUGOSLAVIJE)	216
5.3.1. Stanje u bankarstvu posle hiperinflatornog udara	216
5.3.2. Kontroverze u postojećem statusu banaka: društveni kapital u korporativnoj pravnoj formi	219
5.3.3. Institucionalni generatori rizične aktive.....	220
5.3.4. Ograničenja rasta kapitala banaka u sadašnjem statusu.....	221
5.3.5. Mogućnosti normalizacije vlasničke funkcije banaka u granicama korporativnog modela	222
5.3.6. Neki elementi poželjnog modela restrukturiranja banaka.....	227

IV DEO
PRILOZI - INSTITUCIONALNA REGULATIVA

1. JUGOSLAVIJA	231
2. REPUBLIKA SRBIJA.....	240
3. REPUBLIKA CRNA GORA.....	261
4. REPUBLIKA SRPSKA.....	275
LITERATURA	281

PREDGOVOR

Pokušaji da se kriza komunističkih privreda reši oktroisanim i parcijalnim reformama, bez menjanja konceptijskih osnova sistema (državna svojina, birokratski voluntarizam i jednopartijski sistem), rezultirali su ekonomskim krahom i političkim rasulom.

Umesto "reformi u sistemu" otvoren je višeznačan i višedimenzionalan proces tranzicije koji podrazumeva napuštanje birokratskog i prelazak u tržišni sistem i političku demokratiju.

Privatizacija je ugaoni kamen procesa tranzicije i osnova na kojoj se izgrađuje nova ekonomska, socijalna i politička infrastruktura.

Premda su procesi tranzicije u toku, već su se artikulisali osnovni postupci kojima se uspostavlja nova ekonomska i politička konfiguracija u bivšim komunističkim zemljama.

Knjiga je, pre svega, namenjena studentima sa namerom da pruži osnovni uvid i pregledno izloži dominirajuće procedure tranzicije realnog i finansijskog sektora.

Miodrag Zec je obradio problematiku realnog (I i II deo), a Boško Živković finansijskog sektora (III deo).

Autori se zahvaljuju sponzorima i izdavaču koji su omogućili da ovo izdanje bude besplatno distribuirano bibliotekama ekonomskih fakulteta u Republici Srpskoj i biblioteci Filozofskog fakulteta u Beogradu.

U Beogradu, novembra 1997.

Autori

INSTITUT EKONOMSKIH NAUKA

Beograd, Zmaj Jovina 12

Tel.: (011) 622-357, Faks: (011) 181-471

CIP Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

347.23(4-11) (075.8)

ЗЕЦ, Миодраг

Tranzicija realnog i finansijskog sektora / Miodrag Zec i
Boško Živković. - Beograd : Institut ekonomskih nauka, 1997
(Beograd : Prometej). - 287 str. ; 24 cm

Tiraž 1000. - Bibliografija : str. 281-284.

ISBN 86-80315-38-9

1. ЖИВКОВИЋ, Бошко
336(4-11) (075.8)

РК: а. Приватизација–Источна Европа
б. Финансијски систем-Трансформација-Источна
Европа
в. Приватизација-Југославија (СР)-1190-1997

© 1997. Institut ekonomskih nauka

Sva prava su zadržana. Ni jedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovan niti smešten u sistem za pretraživanje ili transmitovan u bilo kom obliku, elektronski, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na drugi način, bez prethodne pismene dozvole Instituta ekonomskih nauka.

AUTORI SE ZAHVALJUJU NA POMOĆI SPONZORIMA:

- **NARODNA BANKA JUGOSLAVIJE - BEOGRAD**
- **NARODNA BANKA REPUBLIKE SRPSKE - BANJA LUKA**
- **INTERNATIONAL GENEX BANK - BEOGRAD**
- **PRIVREDNA BANKA AD - BEOGRAD**
- **EXIM BANKA - EXPORT IMPORT BANKA AD - BEOGRAD**
- **VOJVODANSKA BANKA - GLAVNA FILIJALA PRIŠTINA**
- **AGROPROM BANKA AD - BANJA LUKA**
- **JUGOBANKA DD - BANJA LUKA**
- **ELEKTROPRIVREDA REPUBLIKE SRPSKE - BIJELJINA**
- **DIREKCIJA ZA RAZVOJ I PRIVATIZACIJU REPUBLIKE SRPSKE - BIJELJINA**
- **KABLAR-EKI A.D. - BEOGRAD**
- **DD TU PALIĆ - SUBOTICA**
- **DOO IKOM - SUBOTICA**
- **ZASTAVA "RAMIZ SADIKU" - PEĆ**
- **KRAJINAPETROL - BANJA LUKA**
- **KRAJINA OSIGURANJE - BANJA LUKA**